

MIND THE GAP!

FIGYELJÜNK RÁJUK!
HOGYAN LÉPHETÜNK FEL
AZ IDŐS NŐKET ÉRŐ
PARTNERBÁNTALMAZÁS ELLEN?

**Tréninganyag
a rendőrség számára**

Dr. Tóth Olga – Galántai Júlia
MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont
Szociológiai Intézet

Tartalomjegyzék

1. Alapvető információk	3
1.1 A kutatás jellemzői	3
1.2 A partnerbántalmazás fogalma	4
1.3 A partnerbántalmazás típusai	5
2. Az Idős nőket érő partnerbántalmazás jellemzői	6
3. Esettanulmányok	7
4. Javaslatok	24
5. Kockázatértékelő kérdések	25



1. Alapvető információk

1.1 A kutatás jellemzői

Európai Unió kutatásunkban nemzetközi partnereinkkel (Ausztria, Németország, Portugália, Lengyelország, Anglia) kifejezetten az idős nők sérelmére elkövetett partnerbántalmazást elemeztük. A mintába párkapcsolati erőszakot elszenvedett 60 év feletti nők kerültek. A módszerünk rendőrségi akták elemzése volt, tehát olyan eseteket vizsgáltunk, amelyek eljutottak a rendőrségig. A rendőrségi intézkedések során a bántalmazás súlyától, illetve a körülményektől függően az ügy továbbjuthatott az ügyészségre, majd a bíróságra, illetve feljelentés nélkül lezárulhatott. A kutatás célja az ilyen esetek mélyebb megismerése volt.

Egy erre a célra kialakított kódutasítás lehetővé tette az akták egységes elemzését, így olyan adatokat vizsgálunk, mint az áldozat és az elkövető kapcsolatának jellege; esetleges betegségeik, függőségeik; választ kaphatunk az elkövető és az áldozat kapcsolatának kezdeti időpontjára, és arra, hogy az áldozat megkísérelte-e már megszakítani a bántalmazó kapcsolatot. Választ keresünk arra is, hogy voltak-e együtt élő rokonok, és ha igen, tudtak-e a bántalmazásról. Az abúzus jellemzőinek vizsgálatakor kódoljuk a bántalmazások típusát, az alkoholos befolyásoltságot illetve a fegyverhasználatot. A kódutasítás alapján olyan adatokat is kódolhatunk, mint a szemtanúk jelenléte, vagy azt, hogy az erőszak bejelentője milyen viszonyban áll (testvér, szomszéd) az áldozattal.



A feldolgozás során nagy hangsúlyt fektetünk arra, hogy magáról a büntetőjogi intézkedésről is többet tudjunk meg, azaz vizsgáltuk a rendőrségi intézkedések mechanizmusait, ha az eljárás során partner általi bántalmazásról, különösképpen idős nők ellen elkövetett esetről van szó. A vizsgálat során adatot gyűjtünk arról, hogy a rendőrségen az erőszakot milyen bűncselekményként sorolták be; közvetlenül az incidens után milyen rendőri intézkedések történtek; az ügy kivizsgálása során milyen bizonyítékok kerültek felhasználásra. Arra is keressük a választ, hogy az eljárás közben az áldozat támogató magatartást tanúsít-e, s ha nem, akkor ennek mik a lehetséges okai.

Jelen kutatás nem csupán a bántalmazott idős nők speciális igényeinek és támogatási lehetőségeinek feltérképezését tűzi ki céljául, hanem szakembereknek szóló továbbképzési anyagok elkészítését, és a szélesebb közvélemény számára tájékoztató, problémafeltáró, ismeretterjesztő anyagok előállítását is.

1.2 A partnerbántalmazás fogalma

A munka során az ENSZ Gazdasági és Társadalmi Tanácsának 1996/12 határozatában rögzített fogalmat használtuk¹

„Családon belüli erőszak a valamely családtag által, a családon belüli nővel szemben nemi hovatartozása alapján elkövetett fizikai, pszichikai és szexuális visszaélés, amely a könnyű testi sértéstől a súlyos fizikai bántalmazásig, emberrablásig, fenyegetésig,

¹ Egyezmény a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről (CEDAW jelentés). Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal kiadványa. ÖnKorPress Kiadó Kft.

megfélemlítésig, kényszerítésig, üldözésig, megalázó szóbeli visszaélésig, lakásba (helyiségbe) történő erőszakos vagy jogtalan behatolásig, gyűjtogatásig, vagyontárgyak tönkretételéig, a női nemi szerv megcsonkításáig, a nők prostitúciós célú kizsákmányolásával járó erőszakig, a háztartási alkalmazottak elleni erőszakig, és e cselekmények elkövetési kísérletéig terjed.”

A partnerbántalmazás a családon belüli erőszak olyan speciális formája, mely során az áldozat házastársa, elvált házastársa, élettársa, a volt élettárs, a partner, vagy a volt partner követ el erőszakos cselekményt az áldozat ellen.

1.3 Az idős nők ellen elkövetett partnerbántalmazás típusai

Az ENSZ Társadalmi Fejlődésért Felelős Bizottsága 5/2002/PC/2 sz. jelentése a következő bántalmazástípusokat különbözteti meg idősbántalmazás esetén:

- Fizikai erőszak
- Szexuális erőszak
- Lelki erőszak (fenyegetés, kontroll, megalázás, elszigetelés)
- Pénzügyi kizsákmányolás
- Elhanyagolás (gondozás elmulasztása)
- Szabadságban való korlátozás (lakhely elhagyásának tilalma)

2. Az Idős nőket érő partnerbántalmazás jellemzői

Az időseket érő partnerbántalmazásról kevés adat áll rendelkezésre a hazai szakirodalomban. Az idősekkel foglalkozó szervezetek kevés figyelmet fordítanak arra, hogy az idős nőket is érheti partnerbántalmazás ebben a sérülékeny és kiszolgáltatott életkorban. Kutatások kimutatták bár, hogy az időseket érő partnerbántalmazás kevesebbszer fordul elő a statisztikákban² mint a fiatalabb nőket érő párkapcsolati erőszak, de szintén kimutatható, hogy ebben az életkorban sokkal magasabb a látencia. A magasabb életkor, a megromlott fizikai és mentális egészség, a különböző kapcsolati és gazdasági függőségek miatt sokkal kevesebb áldozat kér segítséget akár segítő szervezetektől, akár a rendőrségtől. Kutatások szintén bizonyították, hogy a korábbi időszakban kezdődött partnerbántalmazás nem szűnik az idősödéssel, de egyre komolyabbá válnak a korlátok, melyek megakadályozzák a bántalmazás bejelentését, így a legtöbb esetben az esetek láthatatlanok maradnak.³



Az elkeseredett áldozatok sokszor csak a bántalmazás súlyossá válásakor teszik meg a rendőrségi bejelentést, pedig számos esetben a segítő szolgáltatások korábbi igénybevételével a súlyosabb bántalmazások megelőzhetőek lehettek volna. Ezért

² Zink, T., Fischer, B.S., Regan, S. & Pabst, S. (2005):The prevalence and incidence of intimate partner violence in older women in primary care practices. Journal of General Internal Medicine, 20(10)

³ Nägele, B., Böhm, U., Görgen, T., Tóth, O.:Intimate Partner Violence against older Women – Summary Report. 2010. www.ipvow.org

tartjuk kifejezetten fontosnak kutatásunk eredményeit röviden összefoglalni a rendőrség számára, hiszen sok esetben a rendőrség találkozik elsőként ezzel a típusú bűncselekménnyel.

Az idős áldozatok többsége több év után hozta meg azt a döntést, hogy élettársa, partnere, férje ellen büntetőeljárást kezdeményezzen. Előfordul ez nagyrészt a már említett gazdasági függőségek és a környezet, más családtagok ítélete miatt is. Megnehezíti továbbá az idős nők sérelmére elkövetett erőszakok kivizsgálását, hogy nincs közvetlen szemtanú, aki tanúskodna az ügyben (felnőtt gyerekek, együtt élő rokonok) és az áldozat és az elkövető egészségügyi állapota gyakran lehetetlenné teszi az ügy mélyebb kivizsgálásának lehetőségét (dementia, rossz fizikai állapot). Sok kapcsolat már évek, évtizedek óta megromlott, de menedékhelyek, és átmeneti otthonok hiánya miatt az idős áldozat már nem tud hova menekülni az erőszak elől.



3. Esettanulmányok

Csoportokban, kérjük, az alábbi esettanulmányokból az egyiket dolgozzák fel. Beszéljék meg, hogy találkoztak-e hasonló esettel munkájuk során. Adjanak választ az itt következő kérdésekre és az egyes esettanulmányokhoz tartozó további kérdésekre is!

- Milyen lehetséges intézkedések várhatóak el a helyszínrre kiérkező rendőrtől?
- Milyen következményei lehetnek a bejelentésnek?
- Milyen lehetséges támogatás nyújtható az áldozatnak?
- Milyen típusú támogatás lett volna szükséges az áldozat számára a bejelentés előtt?

- Milyen partnerszervezetekkel lehet ebben az esetben felvenni a kapcsolatot?
- Milyen kimenetele lehet az esetnek?

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- A csoport két tagja „játssza el” az áldozat illetve az elkövető szerepét!
- A megfelelő távoltartási eljárás volt alkalmazva ebben az esetben?
- Milyen további segítségnyújtás adható a házaspárnak?

I. Esettanulmány

A 67 éves áldozat zaklatás miatt tett feljelentést férje ellen. A feljelentésben arra hivatkozik, hogy férjével 47 éve élnek együtt, házasságuk már nagyon régóta megromlott, ő félelemben él, mivel férje állandóan azzal fenyegeti, hogy megöli: „Kinyírlak, elvágom a torkod, mint egy gyíknak, eltaposlak.” Hosszú ideje kezelik a pszichiátrián súlyos depresszióval, mivel szuicid hajlamai voltak. Jelenleg is sok gyógyszert szed depressziójára. Félt, hogy egyszer majd annyira összekapnak, hogy megölik egymást. A szobája ajtaját férje állandóan feltöri, nincs nyugta tőle.

Férje ellen az áldozat pár hónappal ezelőtt könnyű testi sértést követett el, védekezésből megvágta a csuklóján késsel, majd ő értesítette a rendőrséget. Az eljárás az asszony ellen folyamatban van. Válni szeretett volna már, de elmondása szerint a gyanúsított mindig visszakönyörögte magát.

A szomszédok és a fiuk elmondása szerint is a viták során egymást heccelik, nem lehet megítélni ki a hibás. Tettelegességet látott már a szomszéd, mikor az áldozatot a gyanúsított hátba vágta egy fadarabbal.

A gyanúsított elmondása szerint az áldozat idegessége miatt történnek közöttük a civakodások, de tettelegességig még nem fajult részéről a dolog. Ő is fél, hogy egyszer valamelyikük meghal egy ilyen civakodás hevében, feleségét már nem szereti, de már nem tud máshova menni. Távoltartást indítványoztak öt napra, ami alatt talán rendezhetik a kapcsolatuk konfliktusait. A zaklatás vádját ezzel az eljárással megszüntették. (K16)

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- Milyen kép alakult ki a házaspárról a történet egyes szereplői szerint?
- Megfelelően járt el a körzeti orvos ebben az esetben?
- Milyen lehetséges előnyei lettek volna a kockázatértékelő kérdőívnek ebben az esetben?

II. Esettanulmány

A 75 éves áldozatot férje homlokon és szíven lőtte majd a 78 éves elkövető magával is végzett. A lőfegyverről senki nem tudott, illegálisan tartotta magánál a nyugalmazott őrnagy. A holttesteket az áldozat és elkövető közös fia és felesége találta meg otthonukban. Egyiküket a kisszobában, az elkövetőt a nagyszobában ülve, ölében a pisztollyal. Az aktában vaskos orvos szakértői előző pszichiátriai ambuláns lapok és fegyverszakértői

vélemények vannak. Az akta tele van a boncolásról a tett helyszínéről és a fegyverről készült képekkel.

A fiuk elmondása szerint apja zárkózott természetű volt, de anyját állandóan szekálta azzal, hogy megcsalja őt, ami mindig is teljesen alaptalan volt. Nem tudja konkrétan, hogy bántalmazta-e apja anyját, de arról tud, hogy előfordult, hogy apja megpofozta őt. Anyja mindig csak apja felügyelete mellett mehetett el otthonról, mindig apja szerint kellett cselekednie. Anyja alkalmazkodó természetű volt, mindig ráhagyta a veszekedéseket. Apjának két agyvérzése volt, ezért gyógyszereket szedett, gondolkodása, mozgása lelassult, kényszerképzetei lettek, melyek miatt még jobban felerősödtek felesége csalással kapcsolatos rögeszméi.

A szomszédok közül sokakat kikérdeztek, mindenki elmondta, hogy ránézésre szépen éltek, jókedvű idős házaspár voltak, akik mindig karonfogva jártak az utcán. Most ünnepelték az 50. házassági évfordulójukat. Egyikük tudott a férj féltékenykedési rohamairól. Elmondták, hogy nem engedtek közel magukhoz senkit, nem voltak közeli kapcsolatban a házból senkivel.

A háziorvost is kikérdezték. Ő elmondta, egyszer az áldozat arra panaszkodott, hogy féltékenységi rohamai vannak a férjének. A háziorvos ezért pszichiáterhez küldte az elkövetőt, kényszerképzetei miatt. Ott szorongáscsillapítót kapott, melyet rendszeresen szedett. Egyik veszekedésük alakalmával, mikor a fiuk és felesége is jelen volt, azt mondta az elkövető, hogy unokája már nagyfiú lett és ezért próbálja meg távol tartani őt

nagyanyjától. A boncolás és orvszakértői, fegyverszakértői vélemény után, mikor beigazolódott, hogy a tettes az elhunyt férfi volt az eljárást lezárták. (M18)

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- Milyen további hozzáállás várható az elkövetőtől vallomástételkor?
- Milyen szerepe van a történetben a tanúknak?
- Alkalmazható lett volna ebben az esetben távoltartási eljárás?

III. Esettanulmány

A 60 éves áldozat feljelentést tett 62 éves férje ellen, aki fojtogatta, fenyegette, hogy megöli, és ellökte a szobában. Az áldozat szerint férje alkoholista, és ha sokat iszik nem belátható mit fog csinálni. Ilyenkor mindig fenyegeti őt, hogy megöli, feldarabolja, széjjelhasítja egy fűrészszel, rágyújtja a házat. A tavalyi évben ásott egy gödröt a kert végében és azzal fenyegetőzött, hogy oda fogja eltemetni miután feldarabolta a láncfűrészszel.

Az áldozat és a gyanúsított 46 éve élnek együtt. Az áldozat szerint felelősségre kell vonni férjét, ő állandó rettegésben él, el kell menekülnie folyton előle, ő nem akarja, hogy egyszer majd tényleg megölje őt, élni szeretne. Az áldozat tagadta a cselekedeteket, arra hivatkozott, hogy ő csak viccelt és nem gondolta komolyan, amiket mondott, a felesége meg túl ideges a

legutóbbi időkből. „Ha ennyi időt kibírtunk egymás mellett, akkor már ezt a keveset is kibírjuk.”

Tanúként a fiúk és három szomszéd volt kihallgatva, mindannyian megerősítették, hogy az elkövető iszik, és szidja folyamatosan feleségét, de tettlegességet nem láttak, erről csak a látótanú tanúskodott. Így az ügyet megszüntették. (K15)

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- A csoport két tagja „játssza el” az áldozat és az elkövető szerepét!
- Alkalmazható lett volna távoltartási eljárás?
- Mi a szerepe a tanú jelenlétének a történetben?
- Melyek azok a függési típusok, melyek megoldhatóak ebben a történetben? Milyen segítséggel?

IV. Esettanulmány

2006.02.18-án bejelentést tett egy 60 éves nő, mert volt férje közös otthonukban bántalmazta őt, melynek következtében eltört a hüvelykujján az első ujjperc. Férjével 26 év után elváltak, mivel férje italozott és ekkor agresszíven viselkedett, már korábban is sokszor bántalmazta.

Válásuk során közös családi házukat felosztotta a bíróság, a nappali az áldozaté, a hálószoba pedig a gyanúsítotté. Hét közben a férj van inkább otthon, mivel rokkant nyugdíjas, hétvégén inkább az áldozat. Velük él még fiúk, aki a felső szinten lakik, egyedül. Az incidenskor szóváltásba kerültek, mely után (az

áldozat szerint volt férje italos állapotban volt az incidenskor) dulakodni kezdtek, férje többször arcon és tarkón vágta, majd úgy megszorította az ujját, hogy az első ujjperc eltörött.

Az orvos szakértői vélemény kétszer is azt az eredményt hozta, hogy a sérülés történhetett a dulakodás közben. A gyanúsított tagadta a kihallgatáskor az esetet. Az eljárás során kihallgatták a közös fiukat is, aki az elkövető javára tanúzott, azt mondta, hogy nem látta az eseményt, szerinte anyja idegesítette fel apját. Többszöri szembesítés során a fiúk és az elkövető is tagadta a történeteket – A fiú választotta szét a két dulakodót.

A rendőrség továbbküldte az ügyészségre az ügyet, ahol bizonyíték hiányában a vádat ejtették. (K13)

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- Milyen mentális/fizikai állapotban lehet valójában az áldozat?
- Sorolják fel azokat a lehetséges korlátokat, amik megakadályozzák az áldozatot a vallomástételben!
- Helyesen járt el az intézkedő rendőr?

V. Esettanulmány

2009.09.11-én a Bajai Kórházba szállították a 60 éves áldozatot, akinél kézcsonttörést állapítottak meg. A kórház tett bejelentést a rendőrségen, miszerint az áldozatot ellökték és rugdosták, keze eltört, miközben férjével italozott és szóváltásba került.

Az elkövető és az áldozat fiának a kihallgatása után mindketten állították, hogy az áldozat alkoholista, nem lehet már vele érdemben kommunikálni, nem beszél érthetően. Elmondásuk szerint aznap este az áldozat egyszer rájuk szólt, hogy halkítsák le a TV-t, amit ők nem tettek meg. Az elkövető/gyanúsított is italos állapotban volt a jegyzőkönyv szerint, de nem volt részeg.

A TV miatt nem hallottak semmit, de elmondásuk szerint az áldozatra egy másik szobában találtak rá, ahol vélhetőleg magától esett el, és eközben tört el a keze.

Az áldozatot megpróbálták kihallgatni, de nem volt beszámítható állapotban, beszéde összefüggéstelen volt.

Az ügyet a rendőrség bizonyíték hiányában megszüntette. (K7)

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- Milyen egészségügyi állapotban lehetett valójában az áldozat?
- Helyesen járt el a döntést hozó bíró?
- Alkalmazható lett volna távoltartás ebben az esetben?

VI. Esettanulmány

A 65 éves áldozat többször is bejelentést tett 66 éves férje ellen a rendőrségen, különböző könnyű testi sértések miatt. Először 2010.12.24-én, majd 2011.07.27-én, majd 2011.08.17-én. Az esetekkor a férj fojtogatta, becsmérelte, megpofozta, egyik

alkalommal egy bottal háton ütötte. A nő súlyos beteg, több daganatos betegsége van, ezen kívül harminc éve szed gyógyszereket bipoláris depressziójára.

30 évvel ezelőtt került kórházba, mikor fia tisztázatlan körülmények között elhunyt. Elmondása szerint férjével azóta sem tudták feldolgozni a történeteket, egy évig együtt jártak pszichiáterhez, de egy idő után férje abbahagyta a kezelést, az áldozat többször is feküdt bent a kórházban depressziója miatt.

Az áldozat vallomása szerint a legutóbbi pár hónapban romlott meg kapcsolatuk, a férje agresszíven viselkedik, ami tettlegességig fajul. Először szenteste kellett kihívnia a rendőrséget, amikor végül nem indított magánindítványt a szentestére való tekintettel, de az esetek megisméltődtek. Később feljelentette a férjét, és kérte a rendőrséget, hogy adjanak ki távolságtartási végzést a férje ellen, mivel ilyenekkel fenyegetőzött, hogy: „Ha feljelentesz vége az életednek!”.

A rendőrségen az áldozatot többször is kihallgatták, de a gyanúsított kihallgatásáról szóló feljegyzés nem szerepel az aktában, csak a behívásról szóló jegyzőkönyv. A szomszédok közül hármat is kihallgattak, ők azt állítják, hogy hallottak veszekedéseket, amelyekben azonban mindig a nő volt a hangosabb, agresszívebb. Az egyik olyat is hallott, hogy: „Na, gyere, üss meg, üss meg!”.

Később az áldozat pszichológiai vizsgálatát kezdeményezték azzal a céllal, hogy vajon beszámítható volt-e betegségei miatt. Az

ügyész később indítványozta a szembesítést, és pszichológiai kivizsgálást is. A szembesítésről nincs feljegyzés, viszont a pszichológiai vizsgálatokról igen: a pszichiáter és az igazságügyi orvos szakértő nem tartotta beszámíthatónak az áldozatot mentális betegsége miatt. Emellett arra is hivatkoztak, hogy az áldozatnak egyéb súlyos betegségei miatt ápolásra lesz szüksége.

Mindezek figyelembe vételével az ügyész felmentette az elkövetőt az akta bejegyzése szerint. (B20)

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- A csoport két tagja „játssza el” az áldozat és az elkövető szerepét!
- Alkalmazható lett volna távoltartási eljárás?
- Helyesen járt el az ügyet vizsgáló rendőr és az ügyész?

VII. Esettanulmány

A 71 éves áldozat bejelentést tett 72 éves férje ellen, mivel az ökölrel arcon ütötte, és eltörött az orra. Elmondása szerint megélhetési problémáik miatt veszekedtek. 26 éve házasok, de a legutóbbi egy évben megromlott kapcsolatuk, el akartak válni, de kiderült, hogy lakásukat csak nagyon kevés pénzért tudnák eladni, ezért nem tudnak elválni, a megélhetésük is nagyon szűkös, mindennapi pénzügyi gondjaik vannak.

Azon vesztek össze, hogy ne közös lányuk örökölje a lakást. Az áldozat el akarta érni, hogy ne csak az 50%-át, hanem a 100%-át

örökölje lánya a lakásnak, ha ő megy el előbb. Elmondása szerint lánya is rossz körülmények között él, rajta akar segíteni.

A rendőrséget pár hét múlva újra kihívták, mikor ismét elfajult köztük a veszekedés, ekkor kölcsönös volt az erőszak, hámsérüléseiket a mentő helyben ellátta.

Az eljárás közben az áldozat kérte az ügy lezárását, elmondta, hogy megbánta a feljelentést, elég bajuk van így is. Félnék attól, hogy a pénzbüntetést nem fogják tudni kifizetni.

A gyanúsított vallomásaiban bevallotta tettét, és megbánta azt. Az áldozat többször is kérte az ügy lezárását, a kihallgatásokról kimentette magát. A rendőrség közölte vele, hogy ebben a szakaszban már nem zárható le az ügy.

Az ügyészség a rendőrségről írt jelentést is figyelembe véve, miszerint az áldozat megbánta a feljelentést, és már rendezték az ügyet, felmentette az áldozatot. (B21)

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- „Játssza el” a csoport két tagja az áldozat és az elkövető szerepét!
- Milyen magatartást sugárzott a szemtanúk szerint az áldozat?

VIII. Esettanulmány

A 60 éves áldozat 2006. 01. 30-án értesítette a rendőrséget arról, hogy 28 éves volt élettársa súlyosan bántalmazta őt. Az utcán

veszekedni kezdtek, mire az tettelegességig fajult, többször ököllel arcon ütötte, majd a földön, kezénél fogva a földön húzta. Az eset hatására az orra nagyon vérzik.

Mikor a rendőrök kiérkeztek az áldozat az utcán várta őket, de a rendőrök csak az autóból kommunikáltak vele, nem voltak kíváncsiak a részletekre, tanúkat nem hallgattak meg. Azt a javaslatot adták neki, hogy menjen látteleletet vetetni, és utána, ha gondolja éljen magánindítvánnyal. Az áldozat ezt megtette és bejelentette a rendőrségen a rendőri mulasztást. Erről az aktában jegyzőkönyv van és a rendőrök vallomásáról is.

Az áldozat elmondása szerint pokol az élete, mióta 5 évvel ezelőtt élettársi kapcsolatba lépett 28 éves élettársával. Állandóan pénzt csal ki belőle, zsarolja, hogy megveri, ha nem ad neki pénzt, és folyton tettelegességig is fajul dulakodásuk. Folyton kínozza, és szóban is fenyegeti élettársa. Ő nagyon fél tőle, ezért mindig ad neki pénzt. Nem tud mit csinálni vele, rettegésben tartja, már olyan is előfordult, hogy megfenyegette, hogy megöli. Szerinte két választása van: vagy agyonütteti magát, vagy ad neki pénzt. Ő már többször is próbálkozott elküldeni őt, vagy csak nem beengedni a lakásba, de a férfi mindig eléri, hogy beengedje, visszakönyörgi magát. Az áldozat már feljelentette lopás és testi sértés miatt is, amiért az elkövető 2 évet börtönben töltött. Szabadulása után kapcsolatuk folytatódott.

A rendőrség később bepótolta a tanúk begyűjtését, és kihallgatását. Több tanút is behívtak, a környező boltok eladóit,

szomszédokat. A legtöbben megerősítették az esetet, és megjegyezték, hogy az asszony minnek kezdett ki egy fiatal sráccal.

A következő kihallgatáskor az áldozat visszavonta indítványát a testi sértés miatt, csak a magánlaksértésért akarta folytatni az eljárást. Ezen kívül szerinte zsarolás és garázdaság is történt. Elmondása szerint azóta is folyton zaklatja őt az elkövető, nem érti miért ilyen rugalmatlan a rendőrség, mikor mostanában olyan sokat foglalkoznak a családon belüli erőszakkal mindenhol. Neki rettegés azóta az élete.

Az elkövető egy hónappal később ismét ott járt az áldozatnál, amikor is ismét megpofozta őt, komoly sérülés nem történt, de a gardrób szekrény üvege betört.

Az elkövető továbbra is megjelent folyamatosan az áldozat lakásánál, az áldozat mindig értesítette a rendőrséget, de nem tudták elcsípní. **(B16)**

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- A csoport tagjai „játsszák el” az áldozat és az elkövető szerepét!
- Helyesen járt el az intézkedő rendőr a bűncselekmények kategorizálásakor?

IX. Esettanulmány

Az áldozat több indítvánnyal élt: könnyű testi sértés, egyszer fejen ütötte férje otthonában, másodszor a lányát sértegette,

lekurvázta, és késsel a kezében fenyegette, hogy megöli. Harmadik büntettként meg akarta erőszakolni férje, mikor leszorította feleségét az ágyra és parancsolata, hogy tegye szét a lábát. Eközben a nyakánál fogva leszorította az ágyra és közben a másik kezét is lefogta. Ezt személyi szabadság megsértésének vette fel az ügyészség később, nem pedig szexuális erőszaknak.

Ezután az eset után 1 hónapos eltiltást kapott, eközben italtalan megpróbált hazamenni, de nem engedték be, mert be akarta rúgni az ajtót. Ekkor a rendőrség elvitte és garázdaság miatt is indítottak ellene eljárást.

Az áldozat elmondása alapján 46 éve élnek együtt férjével, évtizedek óta bántalmazza őt, mivel italozik. A helyzet rosszabbodott, mióta nyugdíjba ment, a férj minden nap iszik, az áldozat szerint elissza az esztét. Szinte minden nap zaklatja, ütlegeli a fejét, trágár szavakkal illeti, azt mondja neki, hogy mindenkivel lefekszik, csak vele nem. Fojtogatja, fenyegeti, hogy megöli, egy ideje szexuálisan is zaklatja. Külön háztartásban élnek, de egy szobában laknak, 1 ágyban. Elmondása alapján idegileg kikészül a folyamatos zaklatástól.

Idősebb lányuk kihallgatásakor elmondta, hogy az apja zaklatja anyját mióta az esztét tudja, őt is megfenyegette életveszélyesen egy késsel. Félnak tőle, nem bírnak vele, látta, amikor apja anyját megüti.

A kisebbik lány vallomása szerint Ő is látta, hogy apja megüti anyját, apja italozik, ekkor erőszakos anyjával szemben.

Az elkövető beismerte, hogy iszik, és ilyenkor nem tud magáról, Ő csak házastársi kötelezettségét akarta ellátni, de felesége nem viszonzta közeledését. A távoltartáskor csak ruháit akarta elvinni, de nem engedték be. Sokszor veszekednek otthon, őt is csúnya szavakkal illetik, lánya nagyszájú és ilyenkor eljár a keze.

Az ügyészség megszüntette a személyi szabadság korlátozásáról szóló beadványt, mert az áldozat ellentmondásokba keveredett vallomásaiban (Az ügy során négyszer volt kihallgatva).

Az ügyészség a garázdaságot és a zaklatást továbbküldte a bíróságnak. (M5)

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- Alkalmazható lett volna távoltartás alkalmazása?
- Milyen további eljárások alkalmazhatóak ebben az esetben a rendőr részéről?
- Megfelelő döntést hozott a bíró az ítélettel?

X. Esettanulmány

2009.06.16-án az áldozat bejelentést tett 61 éves férje ellen. Az áldozatot a férfi telefonálás közben hátulról megragadta, és a fejét elkezdte verni a telefonkagylóval. Majd többször belerúgott, miután az áldozat eldőlt. Az elkövetőt a lakásban tartózkodó fiuk fogta le, majd lökte el. Az áldozat napokig nem ment orvoshoz, majd miután elment, megállapították, hogy eltört az orra és a teste több helyén is zúzódást szenvedett. A szemei körül

véraláfutások keletkeztek, mivel a férj ki akarta nyomni a szemét a telefonkagylóval.

Az áldozat elmondása szerint már több mint harminc éve házasok, de 10 éve megromlott a kapcsolatuk, mert férje ivott és ekkor agresszív volt. Elválni nem akart, a gyerekek és a lakás miatt sem, nem tudták volna megoldani a lakhatást. A férfi már sokszor megütötte, de ilyen súlyosan még soha. Szégyellte a történeteket, ezért nem ment előbb orvoshoz.

A fiuk tanúvallomása megegyezett az anyjával, megemlítette, hogy ő szedte szét a dulakodókat.

A férfi részben beismerte tettét, elmondta, hogy lényegében egy fedél alatt laknak, de kapcsolatuk megszűnt. A felesége tíz éve kapcsolatot tart fenn egy férfival, akivel a füle hallatára bájolog. Aznap elborult az agya, nem bírta tovább.

Az igazságügyi orvos szakértő véleménye szerint öt rendbeli sérülést szenvedett az áldozat, melyből egy súlyos testi sérülésnek számít.

Az elkövető felfüggesztett börtönbüntetést kapott. (B14)

További kérdések az alábbi esettanulmányhoz:

- ▶ Milyen indokok tarthatják az elkövetőt és az áldozatot a kapcsolatban?
- ▶ Milyen menekülési útja lehetséges az áldozatnak?
- ▶ Lehetséges távoltagezés alkalmazása?

XI. Esettanulmány

A 84 éves áldozat feljelentést tett 55 éves férje ellen, akivel 4 éve házasságban. A Férfi román állampolgár. Az áldozat elmondása szerint a házasságkötésük után azonnal megromlott kapcsolatuk, a férfi napközben soha nem tartózkodik otthon, legtöbbször az éjszakákat sem tölti ott. Mikor megjelenik a lakásban, feleségét ellenőrzi, fenyegeti, és erőszakosan viselkedik. Azt mondja, hogy „Megöllek, hogy nézel ki, te hülye majom!”. A szomszédok már többször panaszkodtak hangoskodásra, előfordult, hogy kihívták a rendőrséget. Egyik alkalommal az áldozat áthívta barátnőjét, hogy hozzon neki gyógyszert és ételt, mert beteg. A nő, mikor bekopogott, a férfi nyitott ajtót és elkergette, hogy ide idegen be nem teheti a lábát, és beszorította a nő lábát az ajtó és az ajtófélfá közé. Mikor a nő kiszabadította magát még utána szurkált párszor egy késsel, hogy megfélemlítse. Telefonon sem hívhatta, mivel az elkövető nem adta át a telefont az áldozatnak, hanem lecsapta a kagylót, és üvöltözte, hogy többet ne telefonáljon oda. Az elemzett incidenskor az elkövető a fején megütötte és ellökte az áldozatot, valamint a földön rugdosta. Agrázkódással és bordarepedéssel szállították kórházba.

Az áldozaton kívül kihallgatták az áldozat barátnőjét és az elkövető nőismerősét. Az elkövető vallomása még nem került bele az aktába, mivel tolmácsot kért a kihallgatáshoz.

Az elkövető szintén feljelentette az áldozatot könnyű testi sértés gyanújával. Eközben az áldozat beadta a válókeresetet, így a 3 ügyet egyesítették.

Az ügyiratból kiderül, hogy az áldozat korábban is beadott már válókeresetet, de mivel az elkövető visszaédesgette magát, az áldozat megszüntette azt. A lakás a kettejük nevéen van, ezért hosszabb pereskedés indult az ingatlanért. (B6)

4. Javaslatok

- Interdiszciplináris csoportok létrehozása az esetek hatékony kezelése érdekében
- Családtagok bevonása interdiszciplináris csoportok működésébe
- Több menedékhely és krízisközpont felállítása
- Láthatóvá tenni, hogy kik azok a szervezetek, akik kifejezetten idős nők sérelmére elkövetett bántalmazással foglalkoznak
- Előítélet mentes kommunikáció az áldozatokkal szemben
- Jogi szabályzatok hatékony felhasználása
- Ügy kezelésénél figyelembe venni idős nők sérülékenységét, esetleges rosszabb fizikai, mentális állapotukat
- Gyorsabb ügymenet lefolytatása, figyelembe véve az idősödő nők igényeit
- Rizikó faktorok mérése családon belüli erőszak esetében
- Visszatérő esetekben ügyek továbbkövetése a rendőrség által
- Figyelemfelkeltés mind a témával foglalkozó szakemberek mind a közvetlen család, környezet részére
- Médiakampány a téma fontosságának, létezésének részletezésével

5. Kockázatértékelő kérdések

a) Mennyire aggasztó a bántalmazástörténet?

.....

b) A bántalmazás egyre súlyosabbá, gyakoribbá, vagy intenzívebbé válik?

.....

c) A bántalmazó használ, vagy fenyeget azzal, hogy használni fog fegyvert?

.....

d) A bántalmazó azzal fenyegeti az áldozatot, hogy megöli, vagy megöl valakit?

.....

e) Az áldozat éppen külön akar válni a partnerétől, vagy nemrégiben váltak külön?

.....

f) A bántalmazó zaklatja, molesztálja az áldozatot?

.....

g) A bántalmazó állandóan féltékenykedik partnerére?

.....

h) Érzelmi bántalmazás is jelen van?

.....

i) Az áldozat szociálisan izolált? Milyen mértékben?

.....

j) Történt szexuális erőszak?

.....

k) Volt bármelyik fél részéről fenyegetés öngyilkosságról vagy bármilyen más önkárosításról?

.....

l) Rendelkezik bármelyik fél bármilyen mentális egészségügyi problémával?

.....

m) Használ az elkövető drogot vagy alkoholt?

.....

n) Van valamilyen fogyatékaossága az áldozatnak?

.....

o) Van a bántalmazónak bűnügyi múltja, szerepel a bűnügyi nyilvántartásban, esetleg tudunk arról, hogy hajlamos bírósági döntéseket figyelmen kívül hagyni?

.....

p) Mennyire érzi magát az áldozat veszélyben?⁴

⁴ Barron, J., Radford, L.: Domestic Abuse Training Manual for Health Practitioners. National Domestic Violence Health Practice Forum.

Bibliográfia

Barron, J., Radford, L.: *Domestic Abuse Training Manual for Health Practitioners*. National Domestic Violence Health Practice Forum. http://www.dh.gov.uk/prod_consum_dh/groups/dh_digitalassets/@dh/@en/documents/digitalasset/dh_4126619.pdf

Egyezmény a nőkkel szembeni hátrányos megkülönböztetés minden formájának kiküszöböléséről (CEDAW jelentés). Az Esélyegyenlőségi Kormányhivatal kiadványa. ÖnKorPress Kiadó Kft.

Nägele, B., Böhm, U., Görgen, T., Tóth, O.: *Intimate Partner Violence against older Women – Summary Report*. 2010. www.ipvow.org

Zink, T., Fischer, B.S., Regan, S. & Pabst, S.: *The prevalence and incidence of intimate partner violence in older women in primary care practices*. *Journal of General Internal Medicine*, 20 (10). 2005.

MTA TK Szociológiai Intézet
1014 Budapest, Országház u. 30.
totho@socio.mta.hu

Info: **www.ipvow.org**

